Musiqa ta'limida estrada cholg'ulari va fortepiano ijrochiligini integrativ yondashuv asosida o'qitish metodikasi

Jahongir Sheraliyevich Nematov
BuxDPI

Annotatsiya: Mazkur maqolada musiqa ta'limida estrada cholg'ulari va fortepiano ijrochiligini integrativ yondashuv asosida o'qitish metodikasi tahlil qilinadi. Muallif an'anaviy o'qitish usullarining cheklovlarini ochib berib, estrada cholg'ulari, fortepiano, ansambl, improvizatsiya va musiqa nazariyasi fanlarini o'zaro uyg'unlashtirish zarurligini asoslaydi. Tadqiqotda talabalarning ijrochilik mahorati, musiqiy tafakkuri, ijodiy qobiliyati va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar yoritiladi. Shuningdek, raqamli vositalar va interfaol metodlardan foydalanish imkoniyatlari ko'rsatiladi. Natijalar musiqa o'qituvchilarini tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, integrativ yondashuv, estrada cholg'ulari, fortepiano, ijrochilik, metodika, improvizatsiya

Methodology of teaching pop instrument and piano performance in music education based on an integrative approach

Nematov Jahongir Sheraliyevich
Bukhara State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the methodology of teaching pop instrument and piano performance in music education on the basis of an integrative approach. Revealing the limitations of traditional teaching methods, the author substantiates the need to harmonize the disciplines of pop instruments, piano, ensemble, improvisation, and music theory. The study highlights modern pedagogical technologies aimed at developing students' performance skills, musical thinking, creative abilities, and practical competencies. It also demonstrates the potential of using digital tools and interactive methods. The results contribute to improving the quality of music teacher training.

Keywords: music education, integrative approach, pop instruments, piano, performance, methodology, improvisation

(cc) BY

Bugungi kunda globallashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi va madaniy almashinuv jarayonlarining kuchayishi ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy jamiyat nafaqat chuqur bilimga ega, balki o'z bilimini amaliyotda erkin qo'llay oladigan, mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yondashadigan va o'zgaruvchan sharoitga tez moslasha oladigan shaxslarni talab etmoqda. Bu talablar san'at va madaniyat sohasi, xususan, musiqa ta'limi uchun ham to'liq tegishlidir. Musiqa ta'limi shaxsning ma'naviy-estetik dunyosini shakllantiruvchi, uning hissiy intellektini, xotirasi, diqqati, tasavvuri va ijodiy tafakkurini rivojlantiruvchi muhim vosita hisoblanadi. Shu bois musiqa o'qituvchilarini tayyorlash tizimini takomillashtirish, ularning kasbiy kompetensiyalarini oshirish davlat va jamiyat ahamiyatiga molik masalalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. O'zbekistonda so'nggi yillarda madaniyat va san'at sohasiga, jumladan, musiqa ta'limiga qaratilayotgan e'tibor, yangi o'quv dasturlarining joriy etilishi, xalqaro hamkorlikning kengayishi bu yo'nalishda yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Biroq ana shu imkoniyatlar bilan bir qatorda, o'qitish metodikasini zamon talablariga moslashtirish zaruriyati ham dolzarb muammo sifatida yuzaga chiqmoqda.

Musiqa ta'limi tizimida cholg'u ijrochiligi alohida o'rin tutadi. Talabaning musiqiy madaniyati, eshitish qobiliyati, ritm tuyg'usi, texnik mahorati va badiiy didi aynan cholg'u ijrochiligi jarayonida eng yaqqol namoyon bo'ladi. Fortepiano esa musiqa ta'limida o'ziga xos va nihoyatda muhim o'rin egallaydi. Bu cholg'u keng diapazoni, polifonik va garmonik imkoniyatlarining boyligi, orkestr tovushini taqlid qila olishi bilan ajralib turadi. Fortepiano yordamida talaba musiqiy asarning melodik chizig'ini ham, garmonik asosini ham, shaklini ham bir vaqtning o'zida his qilish va tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuning uchun fortepiano musiqa pedagogikasida «umumiy asos», ya'ni barcha musiqiy yo'nalishdagi mutaxassislar uchun zarur bo'lgan ijrochilik bazasi sifatida qaraladi. Musiqa o'qituvchisi uchun fortepianoda erkin kuylarni jo'r bo'lish, partituradan o'qish, ko'rsatma namunalarni ijro etish va o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalari kasbiy tayyorgarlikning ajralmas qismini tashkil etadi.

Estrada cholg'ulari esa zamonaviy musiqa madaniyatining ajralmas bo'lagiga aylangan. Elektrogitara, bas-gitara, sintezator, barabanlar, saksofon, truba, elektron klavishli cholg'ular va boshqa estrada asboblari yoshlar orasida katta mashhurlikka ega. Estrada musiqasi o'zining jonliligi, ritmik boyligi, improvizatsion xususiyati va keng auditoriyaga tushunarliligi bilan ajralib turadi. Bugungi yosh avlod musiqiy didining shakllanishida estrada va pop-musiqaning ta'siri nihoyatda katta. Shu sababli musiqa o'qituvchisi o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga olishi, ular tinglaydigan va ijro etishni istaydigan musiqa janrlari bilan tanish bo'lishi, estrada cholg'ularida

(cc) BY

kamida asosiy ijro ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur. Aks holda, maktabdagi musiqa darslari o‘quvchilar hayotidagi real musiqiy muhitdan uzilib qolish xavfi ostida qoladi.

Afsuski, amaliyotda estrada cholg‘ulari va fortepiano ijrochiligini o‘qitish ko‘pincha bir-biridan ajratilgan holda, alohida fanlar sifatida tashkil etiladi. Talaba fortepiano darsida klassik repertuar ustida ishlaydi, estrada cholg‘usi darsida esa butunlay boshqacha yondashuv, boshqa terminologiya va boshqa ijro an’analariga duch keladi. Bu fanlar o‘rtasida uzviy bog‘liqlik yo‘qligi, bilimlarning tizimsiz va parchalangan holda berilishi talabalarda yaxlit musiqiy tasavvur shakllanishiga to‘sqinlik qiladi. Natijada talaba musiqa nazariyasi darsida o‘rgangan garmoniya qonuniyatlarini cholg‘u ijrosida qo‘llay olmaydi, solfedjio darsida mashq qilgan eshitish ko‘nikmalarini ansambl ijrosida ishga sola olmaydi, fortepianoda egallagan texnik malakalarini estrada cholg‘usida ishlata olmaydi. Boshqacha aytganda, bilim mavjud, biroq u «ishlamaydi», chunki turli fanlar o‘rtasida ko‘prik qurilmagan.

Mazkur muammoni hal etishda integrativ yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. «Integratsiya» so‘zi lotincha «integratio» so‘zidan olingan bo‘lib, «tiklash», «to‘ldirish», «yaxlitlash» ma’nolarini bildiradi. Pedagogikada integrativ yondashuv deganda turli fanlar, bilim sohalari, o‘qitish usullari va shakllarini yagona maqsad atrofida birlashtirish, ular o‘rtasida mazmuniy va metodik aloqalarni o‘rnatish orqali yaxlit bilim tizimini shakllantirish tushuniladi. Bu yondashuv ta’lim oluvchiga dunyoni bo‘laklarga bo‘lingan holda emas, balki o‘zaro bog‘liq yaxlit tizim sifatida idrok etish imkonini beradi. Integratsiya g‘oyasining nazariy ildizlari ta’limning didaktik tamoyillari, ya’ni ilmiylik, tizimlilik, izchillik va nazariyaning amaliyot bilan bog‘liqligi tamoyillariga borib taqaladi. Zamonaviy ta’lim konsepsiyalarida esa integratsiya kompetensiyaviy yondashuvning amaliy ifodasi sifatida qaraladi, chunki kompetensiya o‘zaro bog‘langan bilim, ko‘nikma va qadriyatlarning yaxlit natijasidir.

Musiqa ta’limida integratsiya g‘oyasi yangilik emas. Jahon musiqa pedagogikasi tarixida ko‘plab olimlar va amaliyotchilar ushbu yo‘nalishda samarali tajribalar to‘plagan. D.B. Kabalevskiyning umumta’lim maktablari uchun yaratgan musiqa dasturi musiqiy tarbiyaning yaxlitligi, musiqaning hayot bilan aloqasi, tinglash, kuylash, cholg‘u chalish va musiqiy ijodni uyg‘un holda rivojlantirish g‘oyalariga asoslangan. Karl Orfning «Schulwerk» tizimida so‘z, harakat, ritm va musiqa yagona jarayon sifatida birlashtirilib, bolaning o‘z-o‘zidan ijod qilishiga e’tibor qaratilgan. Zoltan Kodayning solmizatsiya va xalq musiqasiga asoslangan tizimi, Emil Jak-Dalkrozning evritmika metodi, Shinichi Suzukining «ona tili metodi» ham musiqiy ta’limda turli komponentlarni yaxlitlash imkoniyatlarini namoyish etadi. Bu tizimlarning barchasida umumiy jihat shuki, musiqa faqat texnik ijro sifatida emas, balki eshitish, his qilish, harakat, ijodiy ifoda va tafakkurning birligi sifatida o‘rgatiladi.

(cc) BY

Rus va xorijiy musiqa pedagogikasi namoyandalari G.M.Neygauz, A.B.Goldenveyzer, L.A.Barenboym, S.E.Feynberg kabi olimlar fortepiano ijrochiligini o‘qitish metodikasida badiiy obraz ustida ishlash, texnik va musiqiy rivojlanishning birligi, ijrochining ichki eshitish qobiliyatini tarbiyalash masalalariga katta e’tibor qaratganlar. Ularning ishlarida fortepiano ijrosi faqat barmoq texnikasi emas, balki chuqur musiqiy tafakkur, tahlil va ijodiy talqin jarayoni sifatida ta’riflanadi. Bu qarashlar integrativ Rus va xorijiy musiqa pedagogikasi namoyandalari G.M.Neygauz, A.B.Goldenveyzer, L.A.Barenboym, S.E.Feynberg kabi olimlar fortepiano ijrochiligini o‘qitish metodikasida badiiy obraz ustida ishlash, texnik va musiqiy rivojlanishning birligi, ijrochining ichki eshitish qobiliyatini tarbiyalash masalalariga katta e’tibor qaratganlar. Ularning ishlarida fortepiano ijrosi faqat barmoq texnikasi emas, balki chuqur musiqiy tafakkur, tahlil va ijodiy talqin jarayoni sifatida ta’riflanadi. Bu qarashlar integrativ yondashuvning ichki mantig‘i bilan uyg‘un keladi. Shu bilan birga, estrada cholg‘ulari ijrochiligini o‘qitish metodikasi, ayniqsa, jaz, pop va rok musiqasi sohasida, ko‘proq amaliy tajriba asosida shakllanganligi, uning nazariy-metodik asoslarining fortepiano pedagogikasiga nisbatan kamroq ishlab chiqilganligi ham e’tirof etilishi lozim.

O‘zbekiston musiqa ta’limi sharoitida ham ushbu muammo o‘z ifodasini topmoqda. Milliy musiqa merosimizning boyligi, maqom san’ati, xalq cholg‘ulari ijrochiligi an’analari bilan bir qatorda zamonaviy estrada san’ati ham jadal rivojlanmoqda. Pedagogika institutlari va universitetlarining musiqa ta’limi yo‘nalishlarida bo‘lajak o‘qituvchilar bir vaqtning o‘zida klassik, xalq va zamonaviy musiqa bilan ishlashga tayyorlanishi lozim. Bu holat o‘qitish jarayonida yangi, moslashuvchan va yaxlit metodikalarga ehtiyoj tug‘diradi. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi maktabda dars berar ekan, u bir kunning o‘zida o‘quvchilarga qo‘shiq o‘rgatishi, jo‘rnavozlik qilishi, sinf ansamblini tashkil etishi, zamonaviy musiqiy dasturlardan foydalanishi, o‘quvchilarning ijodiy loyihalariga rahbarlik qilishi kerak bo‘ladi. Bu vazifalarning hammasini faqat bir yo‘nalishdagi tor ixtisoslik doirasida bajarib bo‘lmaydi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi musiqa ta’limi tizimida estrada cholg‘ulari va fortepiano ijrochiligini o‘qitishning yagona nazariy-metodik asosi yetarlicha ishlab chiqilmagan. Mavjud o‘quv dasturlari va uslubiy qo‘llanmalarda ushbu fanlar odatda alohida ko‘rib chiqiladi, ularning o‘zaro uyg‘unlashuvi, bir-birini to‘ldirishi, umumiy didaktik maqsadlar ostida birlashtirilishi masalalari esa yetarli darajada yoritilmagan. Bundan tashqari, bugungi talabalar avlodi raqamli texnologiyalar muhitida o‘sib-ulg‘aygan bo‘lib, ularning o‘rganish uslublari, motivatsiyasi va ehtiyojlari avvalgi avlodlardan sezilarli farq qiladi. An’anaviy «o‘qituvchi ko‘rsatadi, talaba takrorlaydi» modeli bugungi talaba uchun yetarli darajada qiziqarli va samarali bo‘lmay qolmoqda. Talabalar mustaqil izlanish, jamoada

(cc) BY

ishlash, ijodiy loyihalar yaratish, texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlariga ega bo‘lgan faol o‘qitish shakllarini afzal ko‘radilar.

An’anaviy o‘qitish metodikasining cheklovlarini bir necha jihatdan ko‘rsatish mumkin. Birinchidan, o‘qitish jarayonida repertuar tanlashda ko‘pincha bir xillik kuzatiladi: klassik asarlar yetakchilik qiladi, zamonaviy va estrada janridagi asarlar esa e’tibordan chetda qoladi yoki umuman o‘rganilmaydi. Ikkinchidan, ijrochilik texnikasi ustida ishlash ko‘p hollarda mexanik takrorlashga asoslanadi, bunda musiqiy tafakkur va ijodiy yondashuv ikkinchi darajaga tushib qoladi. Uchinchidan, improvizatsiya, akkompanement tanlash, eshitib ijro etish, transpozitsiya kabi amaliy ko‘nikmalarga yetarli vaqt ajratilmaydi, holbuki aynan shu ko‘nikmalar maktab musiqa o‘qituvchisi faoliyatida eng ko‘p talab etiladi. To‘rtinchidan, ansambl ijrochiligi, ya’ni boshqa ijrochilar bilan birgalikda musiqa chalish tajribasi cheklangan bo‘ladi, shu sababli talabada jamoaviy musiqiy muloqot ko‘nikmalari yetarli shakllanmaydi. Beshinchidan, zamonaviy axborot texnologiyalari, ya’ni musiqiy muharrirlar, raqamli audio ish stansiyalari, MIDI-klaviaturalar, onlayn platformalar o‘quv jarayoniga yetarli darajada joriy etilmagan.

Integrativ yondashuv ana shu cheklovlarni bartaraf etishning samarali yo‘li sifatida taklif etiladi. Uning mohiyati shundaki, fortepiano va estrada cholg‘ulari ijrochiligini o‘qitishda bu fanlar yagona maqsad, yagona mazmun va yagona metodik tizim asosida o‘zaro bog‘lanadi. Masalan, talaba fortepianoda o‘rganayotgan garmonik ketma-ketliklarni elektrogitara yoki sintezatorda ham ijro etadi, estrada cholg‘usida o‘zlashtirilgan ritmik shakllarni fortepiano repertuariga tatbiq etadi, musiqa nazariyasi darsida o‘rgangan akkordlar tuzilishini amalda improvizatsiya qilish orqali mustahkamlaydi. Ansambl mashg‘ulotlarida esa barcha ushbu bilim va ko‘nikmalar jonli ijroda sinovdan o‘tadi. Bunday yondashuv talabaning bilimini yaxlit tizimga aylantiradi, uning ijrochilik imkoniyatlarini kengaytiradi va kasbiy ishonchini oshiradi.

Integrativ yondashuvning musiqa ta’limida bir necha darajasini farqlash mumkin. Birinchisi, fanlararo integratsiya bo‘lib, bunda cholg‘u ijrochiligi, musiqa nazariyasi, solfedjio, garmoniya, musiqa tarixi, dirijyorlik va xorshunoslik fanlarining mazmuni o‘zaro uyg‘unlashtiriladi. Ikkinchisi, ichki fan integratsiyasi bo‘lib, bunda bir fan doirasidagi turli mavzular, texnik va badiiy vazifalar bog‘lab o‘rgatiladi. Uchinchisi, metodik integratsiya bo‘lib, turli pedagogik usullar, ya’ni ko‘rgazmali, og‘zaki, amaliy, muammoli va loyihaviy usullar birgalikda qo‘llanadi. To‘rtinchisi, texnologik integratsiya bo‘lib, an’anaviy cholg‘u o‘qitish jarayoni raqamli vositalar bilan boyitiladi. Beshinchisi, madaniy integratsiya bo‘lib, milliy, klassik va zamonaviy musiqa an’analarining o‘zaro uyg‘un o‘rganilishini nazarda tutadi. Ushbu darajalarning har biri musiqa o‘qituvchisini tayyorlash tizimida o‘z o‘rniga ega va ular birgalikda yaxlit pedagogik tizimni tashkil etadi.

(cc) BY

Ushbu tadqiqotning maqsadi musiqa ta'limida estrada cholg'ulari va fortepiano ijrochiligini integrativ yondashuv asosida o'qitishning nazariy asoslarini tahlil qilish va amaliy metodikasini ishlab chiqishdan iborat. Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qo'yildi: musiqa ta'limida integrativ yondashuvning mohiyati va mazmunini ilmiy-nazariy jihatdan yoritish; fortepiano va estrada cholg'ulari ijrochiligini o'qitishning mavjud holatini tahlil qilish va muammolarini aniqlash; ushbu fanlarni o'zaro uyg'unlashtirishning didaktik shart-sharoitlarini asoslash; talabalarning ijrochilik mahorati, musiqiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan metod va texnologiyalarni tavsiflash; raqamli vositalar va interfaol usullardan foydalanish imkoniyatlarini ko'rsatish; bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash sifatini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berish.

Tadqiqotning ob'ekti oliy pedagogik ta'lim muassasalarida musiqa ta'limi yo'nalishi talabalarini tayyorlash jarayoni hisoblanadi. Tadqiqotning predmeti esa estrada cholg'ulari va fortepiano ijrochiligini integrativ yondashuv asosida o'qitishning mazmuni, shakl, metod va vositalaridir. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, pedagogik kuzatuv, amaliy mashg'ulotlar tajribasini o'rganish va tizimli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Ishning ilmiy yangiligi shundaki, unda fortepiano va estrada cholg'ulari ijrochiligi o'qitishini yagona integrativ tizim sifatida ko'rib chiqish, ularning o'zaro bog'lanish yo'llarini belgilash va bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish nuqtai nazaridan asoslash taklif etilgan.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalaridan oliy pedagogik ta'lim muassasalarining musiqa ta'limi yo'nalishlarida cholg'u ijrochiligi fanlarini o'qitishda, o'quv dasturlari va uslubiy qo'llanmalarni yaratishda, shuningdek, musiqa o'qituvchilarining malaka oshirish jarayonida foydalanish mumkin. Taklif etilayotgan yondashuv o'qituvchiga mashg'ulotlarni mazmunli, qiziqarli va samarali tashkil etish, talabaga esa o'z bilimlarini yaxlit tizimga solish, ijodiy mustaqillikni rivojlantirish, kasbiy faoliyatga puxta tayyorlanish imkonini beradi. Bundan tashqari, maqolada keltirilgan nazariy xulosalar va amaliy tavsiyalar umumta'lim maktablari, bolalar musiqa va san'at maktablari hamda ijodiy to'garaklarda faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, musiqa ta'limining bugungi vazifasi faqat texnik jihatdan yetuk ijrochilarni emas, balki keng dunyoqarashga ega, turli janr va uslublarda erkin ijod qila oladigan, zamonaviy texnologiyalardan unumli foydalana oladigan, o'quvchilarni ilhomlantira biladigan kasbiy yetuk pedagoglarni tayyorlashdan iborat. Estrada cholg'ulari va fortepiano ijrochiligini integrativ yondashuv asosida o'qitish aynan shu vazifani amalga oshirishga xizmat qiluvchi istiqbolli yo'nalishdir. Mazkur maqolaning keyingi bo'limlarida ushbu yondashuvning

(cc) BY

nazariy asoslari, uning tarkibiy qismlari, amaliy metodik yo‘nalishlari va pedagogik texnologiyalar bilan uyg‘unligi batafsil yoritiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nurullaev F.G. The role of folklore in the raising of children European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 8 No. 12, 2020 Part III ISSN 2056-5852,-pp. 181-186.

2. Нуруллаев Ф.Г., Композиционный и исполнительский процесс в музыке // «Scientific progress» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021.- pp. 576-581.

3. Нуруллаев Ф.Г. Импровизаторское творчество в XX веке по сфере музыке// «Scientific progress» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021.- pp. 582-587.

4. FG Nurullaev, NK Nurullaeva, NK Sh. Formation of aesthetic education of children on the example of Bukhara folklore songs. Euro-Asia Conferences,2021. 1 (1), 34-36.

5. Nurullayev F.G. Methodological requirements for the selection of bukhara folk songs in music education. Web of Scientist: International Scientific Research Journal 1 (01), 83-88.

6. Norqulov Sh Sh, F.G Nurullayev. Musiqa to‘garaglarini shakllantirish va rivojlantirishga oid nazariy-pedagogik hamda psixologik asoslar. лучшие интеллектуальные исследования| international scientific journal . Vol. 39 No. 1 (2025)

7. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Музыкально-историческое наследие центральной Азии (психологический настрой армии Темура). Психология XXI столетия, 18-20 марта 2020 года С. 115-118.

8. F.G. Nurullayev The importance of music lessons in the cultivation of student youth consciousness and national thinking. academic publishers international journal of artificial intelligence (ISSN: 2692-5206) Volume 04, Issue 07, 2024

9. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Роль фольклорных песен в воспитании учащихся. Научно– методический журнал «Проблемы педагогики» №3(48). Москва 2020. С.15-17.

10. Нуруллаев Ф.Г., Нуруллаева Н.К. Формирование эстетического воспитания детей на примере Бухарских фольклорных песен. «Modern scientific challenges and trends» collection of scientific works of the international scientific conference Issue 4(260 Warsaw, Poland 2020. P. 139-141.

11. Nurullayev F.G., Madrimov B.K., Rajabov T.I. Teaching Bukhara Children Folk Songs in Music Lessons as an Actual Problem. International Journal of Psychosocial Renabilitation, Vol.24, Issue 04, 2020 P. 6049.

12. Нуруллаев Ф.Г., Норова Ш.У. Психология музыкальных дидактических игр на интегрированных занятиях// Вестник интергративной психологии. Журнал для психологов. Выпуск №17, 2018. – С.295-299.

13. Нуруллаев Ф.Г., Музыкальный процесс в западной музыке // «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601, 2021. - pp.570-575.

14. Nurullaeva N.G., Nurullaeva N.K., Nurullaev B.G. Role and significance of folkler music in the upbringing of children of preschool age. Academicia An International Multidisciplinary Research Journal. Vol.10, Issue 10, October 2020.

15. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев- Случайный выбор качественных характеристик материала по музыки или порядок его изложения в процессе создания музыки или исполнения опуса. Scientific progress. 2021.Vol 2, №4(pp. 588-593)

16. Фаррух Гайбуллоевич Нуруллаев- Содержание обучения Бухарским народным песням в музыкальном образовании. Academy, 48-50

17. Нуруллаев Ф.Г. Мусиқа таълимида Бухоро фольклор қўшиқларига қўйиладиган методик талаблар. Pedagogik mahorat, Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2020, 3-son. Buxoro. Б.175-180.

18. Firdavs To‘xtayev, F.G.Nurillayev, Musiqiy tovushlarining xususiyatlari tendentsiyalari. Journal of science-innovative research in Uzbekistan, 2024/12/1,Tom-2,12, 8-15 betlar

19. F Nurullayev. Musiqa ta'limida Buxoro folklor qoʻshiqlarini oʻrgatishning ilmiy-metodik xususiyatlari - PhD) pedagogika fanlari boyicha falsafa doktori diss, 2021

20. Istatov Muhriddin Qaxramonovich, Nurullayev Farrux Gaybulloyevich-Musiqiy tovushlarning psixologik xususiyatlari va cholgu asboblarida jor bolish uslublari. International Conference on Advance Research in Humanities, Sciences and Education, Hosted from New York, the USA https://confrencea.org Janruary 30th, 2024, Confrencea 1 (1),74-78

21. Sayfullayev Sanjarbek Sadullayevich Nurullayev Farrux Gaybulloyevich. Folklor qo shiqlarining o ‘ziga xos xususiyatlari. International Conference on Advance Research in Humanities, Sciences and Education, Hosted from New York,the USA https://confrencea.org Janruary 30th, 2024

22. Habibullayeva G.H.,Nurullayev F.G. O’zbek folklor qoʻshiqlarining bolalar tarbiyasidagi ahamiyati. Inter education & global study 2023

23. Nurullayev Farrux Gaybulloyevich. “O‘zbek musiqasi tarixi” fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar. Ilm-fan va texnologiyalar. 2023 №2(1) Наука и технологии

24. Usmonov Azizbek Azamatovich, Nurullayev Farrux Gaybulloyevich. O‘Quvchilarni Ma’naviy-Axloqiy Shakllantirishda O‘Zbek Xalq Qo‘Shiqlari

Ahamiyati. Progress Annals: Journal of Progressive Research|Vol. 1 No. 8 (2023): Progress Annals.Published: 2023-12-06

25. Rahmonova Hojibuvi Rizojon Qizi, Nurillayev Farrux-Musiqaning inson ruhiyatiga tasiri qadimgi dunyo olimlarining qarashlarida. Ta'lim fidoyilari, OOO «Research and publications» 2022.Vol 24,№ 45, 73-83

26. Hamdamova Sitora Rustamova, Nurullaev Farrukh Gaibullayevich-Music as a tool for raising children early life.Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development.2022/11/29 Vol.9, 422-427

27. Madaminova Muyassarxon, Nurullayev F.G.-Umumiy órta ta'lim maktablarida musiqa tarbiyasi.Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)2022 Special issue,130-134, OOO «The future of a new day»

28. Usmanov Azizbek Azamatovich, Nurullayev Farrukh Gaibulloyevich. The role of music culture lessons in the growth of the consciousness of the student youth and national thinking. (2023). Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods, 1(4), 5-9.

29. Ф.Г. Нуруллаев. Интерактивные уроки музыки по программы STEAM Science and Education 2022. 3 (1), 595-601

30. Norqulov Sh Sh, F.G Nurullayev. Skripka cholg'u asbobiga bir nazar. pedagogs international research journaL| Pedagogs | ped | Volume-76 | Issue-1(2025)